

With the support of the
Erasmus+ programme of
the European Union

Reaching the 'hard to reach':
Inclusive responses to diversity
through child-teacher dialogue

Værktøjskasse med fokus
på elevstemmer

Ideerne, som præsenteres i dette dokument, er et resultat af et samarbejde mellem følgende organisationer og mennesker:

Ledende partner for dette dokument: **Autonoma Universitet i Madrid** – Cecilia Simon, Marta Sandoval og Gerardo Echeita

Østrig:

Graz Universitet - Barbara Gasteiger-Klicpera, Edvina Bešić, Lisa Paleczek

Volksschule Schönau - Angela Kaltenböck-Luef, Veronika Scher, Martin Zanini, Elisabeth Hofmann-Wellenhof

Danmark:

Aarhus Universitet - Lotte Hedegaard-Sørensen og Hilde Ulvseth

Nivå Skole – Thomas Holberg Wied, Lola Nielsen, Charlotte Koch-Nielsen, Maria Wolfsberg-Johansen, Pernille Bernsen

England:

Southampton Universitet (co-ordinator) – Kyriaki (Kiki) Messiou og Lien Bui

Wordsworth Primary School – Rick Palder, Becky Hinton, Leanne Galbally, Vicki Smith, Emma Harvey

Portugal:

Algarve Universitet – Teresa Vitorino og Jorge Santos

AEPROSA - Bruno Miguel Vaz Fernandes, Dilar Maria Rodrigues Martins, Daniela Pereira, Patrícia Palma

Spanien:

Autonoma Universitet i Madrid – Cecilia Simon, Marta Sandoval, Gerardo Echeita

Aldebarán School - Sonia Gonzalez-Lopez, Ana Díaz-García, Isabel Villamor-Pérez, María Antonia Cruz-Mínguez

Metodologisk konsulent: Mel Ainscow,
Manchester Universitet, UK

Mange lærere, elever og andre professionelle på de ovennævnte skoler bidrog til projektet. Det er ikke muligt at nævne dem alle, men vi skylder dem alle en stor tak.

De følgende skoler indgik i projektets anden fase og vi vil gerne takke for deres bidrag:

Østrig	Danmark	England	Portugal	Spanien
VS Bertha von Suttner	Kokkedal Skole	Beechwood Junior School	Escola EB1/JI da Lejana	Ceip Antonio Osuna
VS Gabelsberger	Høsterkøb Skole	Hollybrook Infant School	Escola EB1/JI da Conceição	Ceip Federico García Lorca
VS Kalsdorf	Hørsholm Skole	Hollybrook Junior School	Escola EB1/JI de Estoi	Ceip Ciudad de Nejapa
VS Leopoldinum	Humblebæk Skole	Shirley Infant School	Escola EB1/JI da Bordeira	Ceip de las Acacias
VS Viktor Kaplan	Flakkebjerg Skole	Shirley Junior School	Escola EB1/JI de Santa Bárbara de Nexe	Ceip Carlos Sainz De Los Terreros

Southampton, University of Southampton - The Print Centre, May 2020

Design: Gianni Grando

Værktøjskasse med fokus på elevstemmer

Indhold

Præsentation	2
Værktøjskasse	2
Aktivitet 1 Blyant feedback	4
Aktivitet 2 I dåsen	6
Aktivitet 3 Post-it-tavlen	8
Aktivitet 4 Stå op for læring	10
Aktivitet 5 Læringsønsker	12
Aktivitet 6 Hvordan jeg lærer (1)	14
Aktivitet 7 Hvordan lærer jeg (2)	16
Aktivitet 8 Udforskning af forskellige måder at lære på	18
Aktivitet 9 Hvordan ønsker jeg, at min klasse skal være	20
Aktivitet 10 Mit ideelle klasseværelse	22
Aktivitet 11 Det frosne billede	24
Aktivitet 12 Din drømmeskole	26
Aktivitet 13 Hvad hjælper mig med at lære?	28
Aktivitet 14 Stem for læring	30
Aktivitet 15 Hvad er læring?	32
Aktivitet 16 Origami-sommerfugl	34
Aktivitet 17 Hvad gør mig glad/trist i klasseværelset Udviklet	36
Aktivitet 18 Afstemning om udsagn	38
Aktivitet 19 Hvad gør os glade for at lære	40
Aktivitet 20 Læringspyramiden	42
Aktivitet 21 Hvordan ønsker jeg, at min klasse skal være?	44
Aktivitet 22 Fredsmæglerne	48
Baggrundslæsning	50

“ This project has been funded with support from the European Commission, under the Erasmus+ programme, 2017-1-UK01-KA201-036665. This publication reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.”

Præsentation

“At nå dem, der er svære at nå: inkluderende svar på diversitet gennem dialog mellem barn og lærer”, et treårigt projekt (2017-2020) startet af EU, som omfatter grundskoler og universiteter i fem lande: Østrig, Danmark, England, Portugal og Spanien.

Projektet havde fokus på en af de største udfordringer, som lærere i hele Europa står overfor, nemlig at inkludere alle børn i undervisningen, særligt de som måske opfattes som “svære at nå”. Det kan eksempelvis være migranter, flygtninge eller elever med funktionsnedsættelser såvel som andre, som risikerer at blive overset. Projektet benyttede sig af samarbejdende aktionsforskning. Dette krævede, at lærere og elever deltog aktivt som forskningspartnere sammen med kollegaer fra universiteter med det mål at forbedre deltagerens i undervisningslokalet.

Fem grundskoler blev med støtte fra deres universitetspartnere “primære udforskningsskoler”, det vil sige centre for udvikling og formidling af arbejdet med projektet. Under det første år afprøvede de en ny arbejdsmetode og var med til at forbedre de processer, der blev arbejdet med på deres egne skoler. Derefter, i løbet af andet år, forestod de hver især oplæringen af tre lærere fra yderligere fem grundskoler for at skabe et lokalt netværk. I projektets sidste år udvidede alle 30 skoler tilgangen på deres skoler.

Værktøjskasse

Denne værktøjskasse giver illustrerede eksempler på, hvordan lærere på projektskolerne arbejdede med elevernes synspunkter, om hvad der påvirker deres læring i løbet af timerne. Disse aktiviteter blev specifikt skræddersyet til brug i grundskoler. Men med relevante modifikationer kan nogle af aktiviteterne bruges i andre sammenhænge, eksempelvis på tidlige klassetrin og ungdomsuddannelser.

De beskrevne aktiviteter kan bruges på to måder:

- Lærere kan bruge dem med hele klassen for at facilitere dialoger med deres elever.
- Elevforskere kan bruge dem, efter de har modtaget oplæring (se *Forberedelse af elever til at være forskere: En vejledningsmanual*), til at indsamle deres klassekammeraters synspunkter, som de derefter analyserer.

De vigtigste spørgsmål, når man bruger disse aktiviteter, er:

- Hvordan opfatter elever læring og undervisning på deres skole?
- Hvordan kan deres ideer bruges til at gøre timerne mere inkluderende?

Udover aktiviteterne, som er medtaget her, opfordres lærere til at udvikle andre måder at arbejde med børnenes synspunkter. Skoler kan også bruge en række andre tilgange, der er udviklet i et tidligere projekt. Disse findes på fem sprog (engelsk, spansk, portugisisk, fransk og tysk) på hjemmesiden (<https://reachingthehardtoeach.eu/earlier-eu-project/>) under “En vejledning” (afsnit 3: Værktøjskasse med fokus på elevstemmer).

Spring flowers

I understood
well

I still
have questions

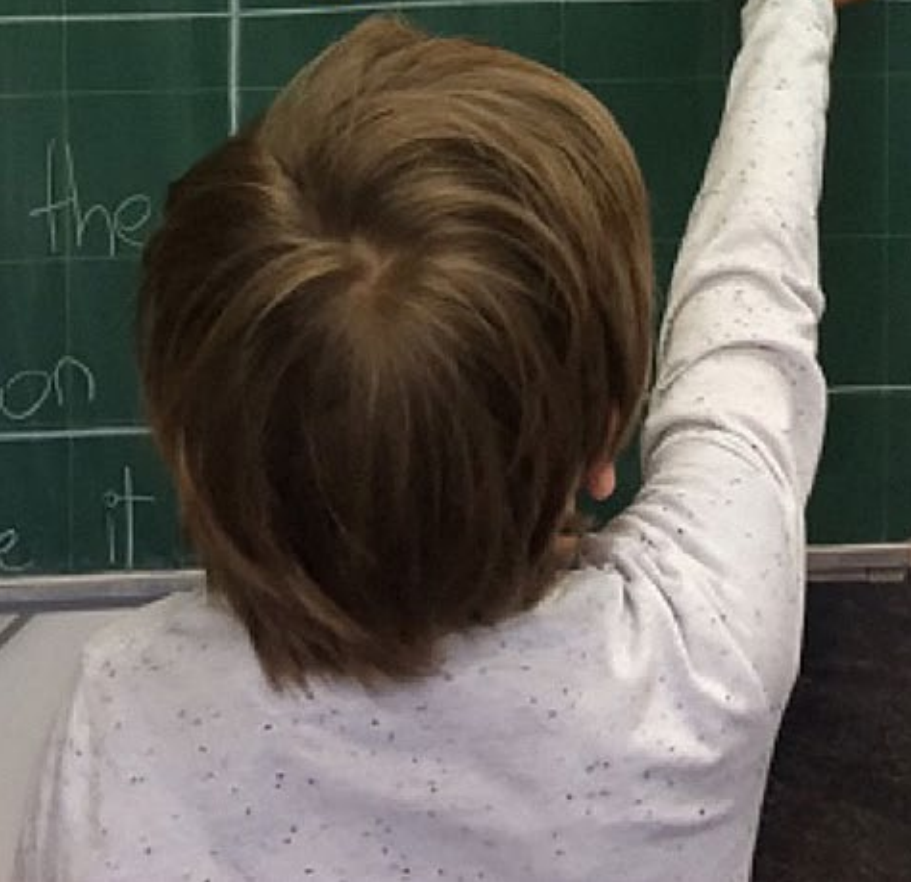

I struggled

I liked the
lesson

I didn't like it

4 Aktivitet 1

Blyant feedback

Udviklet i Spanien	Alder	Alle
	Længde	Et par minutter
Formål		
At indsamle hurtig feedback fra elever		
Beskrivelse		
Eleverne har røde, gulve og grønne blyanter Efter en bestemt time kommer læreren med følgende udsagn: • Jeg kunne godt lære noget. • Det var interessant. • Jeg kunne godt lide aktiviteten/materialerne. De rækker den røde blyant i vejret, hvis de er helt uenige, den grønne blyant, hvis de er fuldstændig tilfredse, og den gule, hvis de ligger et sted imellem. Dette er en let måde at få feedback og få eleverne til at tænke over deres læring. Det er også en måde, hvor generte elever kan udtrykke deres synspunkter. Det bedste for læreren og eleverne er, at kun tAlderr ét minut.		
Tilpasning	Ressourcer	
Eleverne kunne lukke øjnene. Du kan bruge forskellige farver, billeder af ansigter eller genstande.	Røde, grønne og gule blyanter.	

6 Aktivitet 2

I dåsen

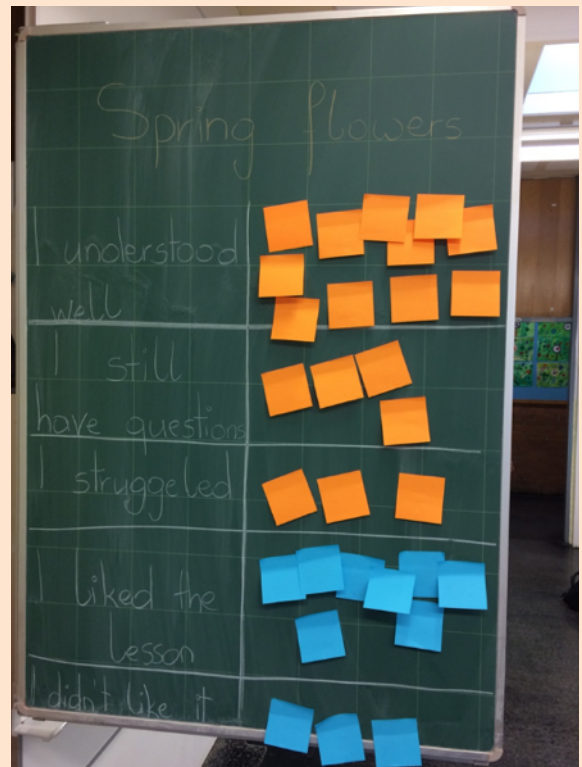
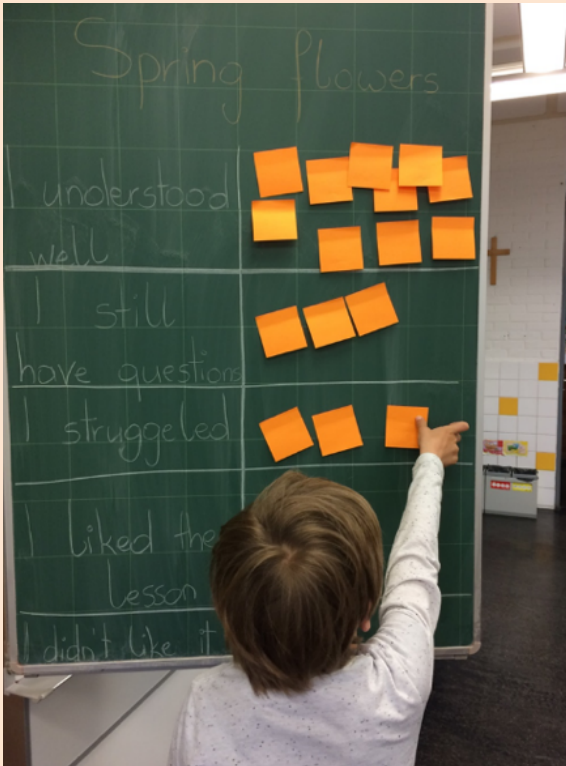
Udviklet i Østrig	Alder	Alle aldre
	Længde	Et par minutter
Formål		
At indsamle feedback hurtigt		
Beskrivelse		
Læreren forbereder små stykker papir. Alle elever får et stykke. Til sidst i timen placerer de papiret i en af tre dåser. Du kan farve dåserne røde, gule og grønne eller sætte smileys på dem. Efter skole kan læreren åbne dåserne og tælle sedlerne. Det er svært at give feedback og også sommetider at modtage det. Denne aktivitet kræver ikke meget arbejde af læreren. Den er hurtig og ikke kedelig for elever, der er svære at nå.		
Tilpasning		Ressourcer
Du kan bruge en stor dåse og give eleverne et rødt, et gult og et grønt stykke papir. De putter den farve, de vælger, i dåsen.		papirstykker, dåser.

8 Aktivitet 3

Post-it-tavlen

Udviklet i Østrig	Alder	Kan laves med alle alderstrin
	Længde	3-5 minutter
Formål		
At finde ud af, hvordan elever har det i en time		
Beskrivelse		
Læreren skriver nogle korte udsagn om timen bag på tavlen (dette er nødvendigt for at bevare anonymitet). Spørgsmålene kan omhandle: timens emne, hvad eleverne syntes om timen, hvad de lærte, om de forstod timen osv. Alle elever får en post-it-seddel. Eleven skal skrive sit navn BAGPÅ post-it-sedlen og sætte den ved det udsagn, der passer bedst til ham/hende. Det er en god måde for lærere at få hurtig feedback om timen. Læreren kan hurtigt se, hvad børnene synes om timen. Takket være navnene på post-it-sedlerne kan de også tale med bestemte elever (f.eks. om hvad som var svært at forstå i denne time. Hvorfor de ikke kunne lide den osv.) Det tager ikke lang tid, så det er ikke kedeligt for nogen. Det er perfekt til slutningen af timen. Når børnene forlader klasseværelset, kan de sætte deres post-it-seddel op ved et bestemt udsagn.		
Tilpasning		Ressourcer
Du kan også gøre det uden navne for at få et hurtigt, generelt indtryk af reaktionerne på timen.		En tavle/flipchart, post-it-sedler, blyanter.

10 Aktivitet 4

Stå op for læring

Udviklet i Østrig	Alder	Kan laves med alle alderstrin
	Længde	5 – 10 minutter
Formål		
At se, hvordan eleverne deltog i timen, og om de forstod emnet		
Beskrivelse		
Læreren beder børnene om at rejse sig, når de har forstået timens emne (nogle børn, forhåbentlig mange, rejser sig så). Eleverne, der stadig sidder ned, får nu lov til at stille de stående elever spørgsmål om timen. Hvis ingen af de elever, der sidder ned, har et godt spørgsmål, får de stående elever lov til at dele en oplysning, de lærte i denne time. Således opsummeres og gentages timens emne. Med denne metode kan læreren hurtigt se, hvilke elever som har deltaget. Elever, som ikke rejser sig, kan i det mindste stille et spørgsmål og derfor deltage på den måde. Det er en god metode for en lærer at se, hvordan han/hun har klaret timen. Hvis mange elever rejser sig, ved vedkommende, at han/hun har nået eleverne. Hvis mange elever sidder ned, ved læreren, at vedkommende må gennemgå emnet igen. Det er også en god måde at give bolden videre til eleverne – læreren er i baggrunden, eleverne skal tale om timen sammen med hinanden. Man skal dog være opmærksom på, at dette kan føre til ubehag for nogle elever. Med det in mente bør det udføres som en sjov leg. "Vi har alle besvær med at lære nogle gange" og "Husk, at vi lærer mere, hvis vi erkender, at der er noget, som er svært".		
Tilpasning		Ressourcer
Læreren stiller spørgsmål, eller de stående elever kan spørge de siddende elever om, hvad de havde svært ved at forstå.		Ingen

Læringsønsker

Udviklet i Spanien	Alder	6 – 8 år
	Længde	25 minutter
Formål		
At hjælpe eleverne med at blive opmærksomme på, hvordan de lærer, og styrke deres engagement for at gøre fremskridt		
Beskrivelse		
Læreren forklarer, hvad det er at lære og giver eksempler fra tidligere undervisning. Læreren opfordrer eleverne til at dele deres erfaringer fra skolen eller uden for skolen. Når de har delt erfaringer, spørger læreren: Hvordan kan I godt lide at lære? Hvilke ønsker vil I gerne have opfyldt? Læreren insisterer på, at det ikke blot handler om at komme i tanke om sjove aktiviteter, men om de situationer, hvor de lærer mest. Når eleverne har delt nogle oplevelser, beder læreren eleverne om at skrive nogle ønsker ned, som de har til, hvordan de lærer, og også til hvad de skal lære. Elever kan maksimalt skrive tre ønsker. Det kan også være et ønske om at arbejde og gøre en indsats på en personlig måde. De kan placeres, så man kan se dem. – se træillustrationen		
Tilpasning		Ressourcer
Ingen		Farvede stykker papir.

14 Aktivitet 6

Hvordan jeg lærer (I)

Udviklet i England	Alder	Passer til alle aldre
	Længde	30 minutter
Formål		
At sikre, at børnene forstår, at forskellige personer lærer på forskellige måder. (Hvis der er elevforskere, anbefales det, at de deltager i aktiviteten).		
Beskrivelse		
Se et kort videoklip med børn i et klasseværelse. Diskuter: Hvad så du? Hvordan lærte børnene? Foretog de sig alle sammen det samme? Diskuter parvis og derefter hele klassen. Slå fast, at man er forskellige, og at børn har forskellige måder, de foretrækker at lære på. Derfor kan man gøre tingene på forskellige måder og stadig lære. Præsenter symboler (se eksempler herunder), og forklar, at de repræsenterer nogle af de almindeligste måder at man lære på. Fokuser på ét symbol ad gangen, læs det, forklar det, og bed derefter børnene at handle på det. Når alle symbolerne er blevet præsenteret, så leg en kort leg, hvor et symbol vises, og bed børnene udføre det ved at "fryse fast" i en bevægelse. (Dette er for at sikre, at alle børnene forstår, hvad hvert symbol betyder). Elevforskere/lærere bør derefter flytte sig til forskellige områder i klasseværelset og holde symbolerne op på et stykke papir, så alle de andre børn kan se det. Børnene vælger da det symbol, der bedst repræsenterer, hvordan de kan lide at lære, og stiller sig ved det. Lærer eller elevforskere optæller stemmerne og registrer dem i et skema.		
Tilpasning		Ressourcer
Børnene kan have post-it-sedler for hver især at nedskrive ideer eller uddybe deres tanker, eller de kan arbejde i grupper efter at have besluttet sig for deres foretrukne måde at lære på. De kan føje post-it-sedler til symbolet med forklaringer på, hvorfor de kan lide at lære på den måde. Børnenes meninger kan skifte afhængigt af timen, så lærere kan fremsætte et specifikt fag og lade børnene vælge igen for at se, hvordan det ændrer resultaterne (f.eks. Hvordan foretrækker du at lære i matematiktimerne? Hvordan kan du bedst lide at lære i naturfagstimer?) I denne type aktiviteter kan børnene have små kopier af symbolerne og billeder, der repræsenterer faget, som de kan matche for at vise deres præferencer. Lærere og elevforskere (hvis muligt) kan analysere resultaterne mere dybdegående for at se, om der er forskelle mellem grupper, f.eks. piger og drenge.		Videoklip med børn i et klasseværelse, symboler på A3-papir (post-it-sedler, blyanter, små kopier af symboler, billeder, der repræsenterer undervisningsfag)

Looking
Watching

Doing
Hands on

Listening

Talking

Working together

16 Aktivitet 7

Hvordan lærer jeg (2)

Udviklet i England	Alder	Passer til alle aldre
	Længde	30 minutter
Formål		
At sikre, at børnene forstår, at forskellige personer lærer på forskellige måder. At lade børnene stemme på deres foretrukne måder at lære på. At forstå hvordan en klasse med børn kan lide at lære.		
Beskrivelse		
1. Indsamling af ideer: Se på billeder af børn i grupper, og diskuter, hvordan de opfører sig, hvad de måske siger, koncentrerer de sig? Vi brugte smiley-ansigter til at skrive eksempler på holdninger til god læring og dårlig læring. Se på de aktiviteter, som børnene udfører på billederne, og giv derefter eksempler på forskellige måder, som vi kan lære på i klassen. Lav et diagram, der viser alle de forskellige aktiviteter. 2. Informationsindsamling: Under aktiviteten, som fandt sted i skolen, diskuterede børnene derefter, hvordan de kan spørge klassen om deres foretrukne læringsaktiviteter, og de besluttede, at de ville sætte ideerne ind i en tabel. De havde et smilende ansigt og et trist ansigt, og mens et barn læste læringsaktiviteten højt, skulle børnene vælge, om de ville stå på den glade eller triste side af klasseværelset, og de registrerede, hvor mange børn, som valgte hver læringstype. 3. Til sidst i sessionerne med alle de involverede klasser (hvis det er muligt) kan børnene igen være sammen med den lærer, som står for forløbet, og diskutere de mest populære læringsaktiviteter på tværs af klasserne, f.eks. udendørs læring, spil, videoer, drama. Heraf kan læreren beslutte sig for, hvilke aktiviteter der skal bruges i fremtidens undervisning.		
Tilpasning		Ressourcer
		Billeder af børn, som lærer på forskellige måder. Papir, blyant, A4-papir til at lave tabel. Glade ansigter og triste ansigter på A4-papir eller større.

18 Aktivitet 8

Udforskning af forskellige måder at lære på

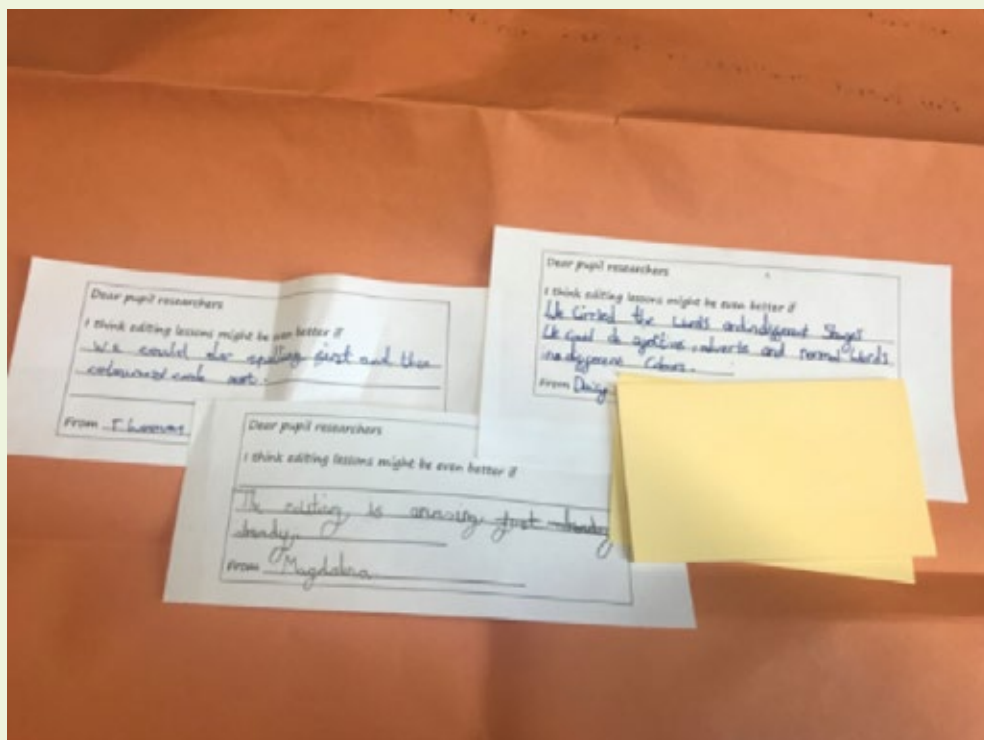
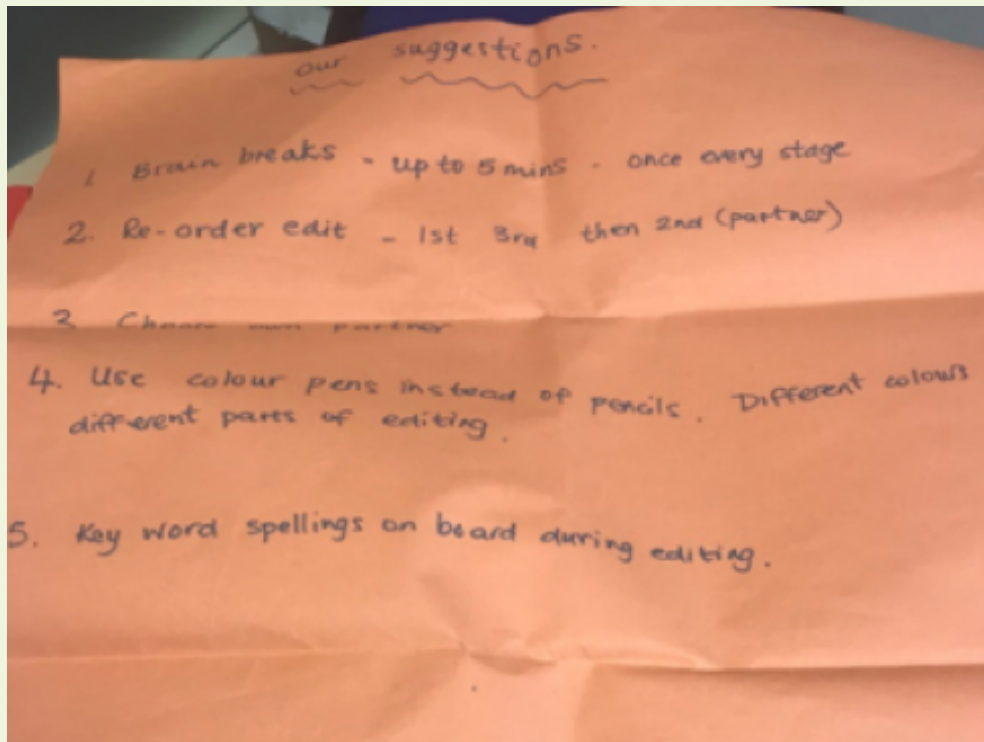
Udviklet i England	Alder	Passer til alle aldre
	Længde	20 minutter
Formål		
At udforske børnenes syn på, hvordan læring ser ud		
Beskrivelse		
Dette er en dialogbaseret tilgang, som opfordrer børnene til at tænke filosofisk og bruge specifikt sprog (f.eks. Jeg er enig/uenig). Sessionen starter med, at læreren viser en æske, der er fuld af genstande (eksempelvis blyant, et kamera, en lineal), og der stilles spørgsmål som: Hvad ville man gøre, hvis blyanten aldrig var blevet opfundet? Derefter ser eleverne på nogle billeder af børn i forskellige situationer og overvejer, hvad børnene på billederne foretager sig. Hver gang beskriver en elev, hvad børnene på billederne foretager sig. Læreren skriver et ord/sætning på en selvklæbende seddel, som eleven kan sætte på billedet (f.eks. "leger", "lærer", "går", "graver"). Så præsenteres eleverne for to udsagn, hvorefter de stemmer om, hvilket de ønsker at diskutere. Eksempelvis: Udsagn 1: "Når børn larmer, lærer de ikke". Udsagn 2: "Når børn er udenfor, lærer de mange forskellige ting". Derefter diskuterer de i grupper, om de er enige/uenige med det valgte udsagn, og bruger "fordi" til at forklare deres argumenter. Læreren slutter sessionen med at fremhæve en idé, som mange børn var enige i.		
Tilpasning		Ressourcer
Denne tilgang blev brugt med hele klassen, men kan bruges med mindre grupper af børn.		billeder/selvklæbende noter/æsker/objekter.

20 Aktivitet 9

Hvordan ønsker jeg, at min klasse skal være

Udviklet i England	Alder	9 år/4. klasse
	Længde	10 minutter til at fuldføre sætningerne
Formål		
At udforske børnenes tanker om, hvordan bestemte timer kan gøres endnu bedre. (Hvis der er elevforskere, anbefales det, at de deltager i aktiviteten).		
Beskrivelse		
Eleverne får at vide, at elevforskerne skal udforske deres tanker om, hvordan en bestemt time kan gøres endnu bedre. I skolen, hvor aktiviteten blev udført, fokuserede de på at læse og skrive – særligt på at rette. Børnene blev bedt om at tænke over det i løbet af weekenden og diskutere med deres forældre, hvis de ville. Da de kom tilbage mandag morgen, fik de alle et stykke papir (se billedet), hvor de skulle skrive deres synspunkter, som de derefter placerede i en æske, så elevforskerne kunne analysere det senere. Instruksen på papiret var: <i>Kære elevforskere, jeg synes rettetimen ville være endnu bedre, hvis ...</i> Elevforskerne indsamlede alle 90 stykker papir og analyserede dem. De sorterede beskederne i bunker efter de emner, de beskrev (f.eks. brug af blyanter i forskellige farver til at rette, vælge sin makker at rette med osv.). Disse ideer prægede derefter tilrettelæggelsen af timen.		
Tilpasning		Ressourcer
Forskellige sætninger, som skal færdiggøres, afhængigt af, hvad læreren/elevforskerne beslutter sig for at fokusere på.		Papir, blyanter.

22 Aktivitet 10

Mit ideelle klasseværelse

Udviklet i Portugal	Alder	6 til 8 år
	Længde	Aktiviteten kan udvikles i løbet af flere sessioner.
Formål		
At finde ud af, hvordan man lytter til elevernes meninger om organiseringen af klasseværelset.		
Beskrivelse		
Aktiviteten involverede følgende trin: 1. Eleverne tegnede hver især et billede af, hvordan de gerne ville have deres klasseværelse til at være (se billederne herunder). 2. De delte derefter deres forslag med klassen. 3. En klasse valgte et af forslagene ved at stemme om det. De to andre klasser prøvede alle forslagene og overvejede kun layout/organisering af bordene. 4. Sidst i processen valgte eleverne den mulighed, som de syntes var den mest funktionelle. Efter aktiviteten spørges børnene om, hvad de syntes om at arbejde på den måde, f.eks. "Hjalp det dig til at deltage?" "Lærte du noget nyt?" "Hvordan kan vi forbedre denne måde at arbejde i klassen på?"		
Tilpasning	Ressourcer	
Hvis tilgangen bruges med ældre elever, kan man lave modeller af klasseværelset på baggrund af tegningerne.	A3-papir og farveblyanter.	

24 Aktivitet 11

Det frosne billede

Udviklet i Østrig	Alder	Passer til alle aldre
	Længde	20-30 minutter
Formål		
At reflektere over og tale om nogle aspekter ved undervisning og læring. På den skole, hvor tilgangen blev brugt, var det i en time i social læring om venskab. Men den kan tilpasses, så den kan bruges sammen med andre emner.		
Beskrivelse		
Læreren skriver emnet på tavlen (eksempelvis "venskab"). Eleverne deles derefter op i grupper på 3-4 personer, hvor de skal overveje en situation, de kommer til at tænke på, når de hører ordet "venskab". Når de har diskuteret det, fremviser hver gruppe deres idé, med eller uden tale. Efter hver optræden skal publikummet (deres klassekammerater) fortælle, hvad de tror, de overværede. Derefter beskriver de optrædende, hvad deres idé var. Efter aktiviteten spørges børnene om, hvad de syntes om at arbejde på den måde, f.eks. "Hjalp det dig til at deltage?" "Lærte du noget nyt?" "Hvordan kan vi forbedre denne måde at arbejde i klassen på?"		
Tilpasning		Ressourcer
De pågældende ord ændres afhængigt af elevernes alder. Med yngre børn kan man eksempelvis nøjes med at lave bevægelser eller et "frossent billede" (dvs. børnene står som statuer og viser deres idé – se billederne herunder), ældre elever kan også bruge en dialog, tale, fakta, de allerede kender osv.		En tavle/flipchart/en laptop til at skrive ordet.

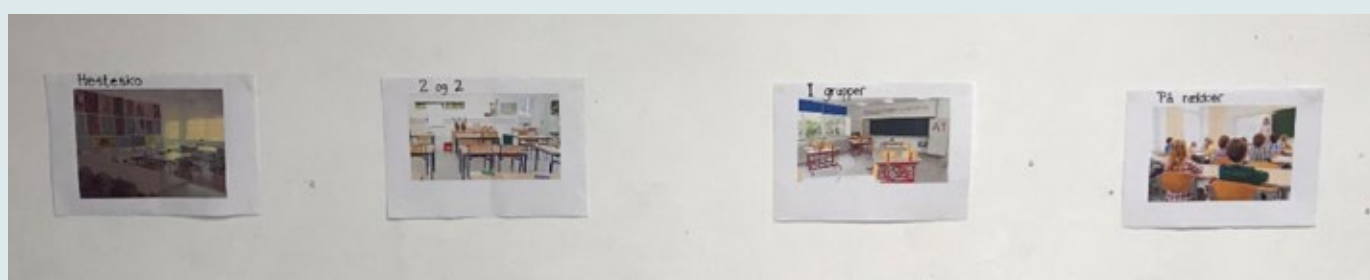
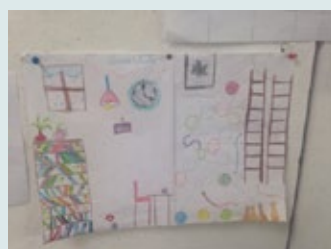

- 1elsker hinanden
- 2være gode mod hinanden
- 3bliver sammen, uanset hvad der sker
- 4udforsker nye ting sammen
- 5deler ting

26 Aktivitet 12

Din drømmeskole

Udviklet i Østrig	Alder	Passer til alle aldre, men for nogle børn kan skrive delen udelades
	Længde	to timer
Formål		
At reflektere over og tale om et bestemt emne. At tænke over hvad man selv ikke bryder sig om eller kan lide. At fremsætte en mening om et emne. At lære at andre kan have andre drømme eller meninger. At lære hvordan man indgår kompromisser i grupper.		
Beskrivelse		
Læreren skriver emnet på tavlen (i dette eksempel "min drømmeskole"). Derefter er der en indledende diskussion i grupperne: "Hvad skal skolen kunne?", "Hvorfor går børn i skole?" Børnene diskuterer derefter deres ideer, om hvordan en drømmeskole skulle være, i små grupper. Efter at have fremsat nogle indledende ideer, mindes børnene igen om, at skolen er der, så de kan lære. Det bør de huske, når de udvikler deres tanker om drømmeskolen. Alle børn får nu tid alene til at tænke på sin drømmeskole: Hvordan den skal se ud, hvilke aktiviteter man kan udføre der, hvor man kan lære. De skriver deres ideer ned (i nogle tilfælde er enkelte ord eller tegninger måske passende). De diskuterer deres ideer sammen parvis eller i grupper på op til fire personer. Derefter skriver de en tekst eller nogle ord om deres drømmeskole, som bygger på alle deres forslag. Hvis de er vant til at arbejde i grupper, er en gruppe på fire passende. Men hvis de ikke er så vant til det, kan det være en god idé at starte med grupper på to til denne slags aktivitet. Efter at have skrevet, eller muligvis parallelt med skriveprocessen, kan børnene tegne deres drømmeskole (se billederne herunder). Præsentation: Hver gruppe præsenterer deres drømmeskole for de andre. Spørgsmål til hver gruppe: "Tror I, at det ville være muligt at lære meget på jeres drømmeskole?" "Hvis ja, hvorfor?" "Hvordan gik gruppearbejdet?" "Var der noget, der var svært?" "Er I glade for, hvordan jeres drømmeskole blev?" Efter aktiviteten spørges børnene om, hvad de syntes om at arbejde på den måde, f.eks. "Hjalp det dig til at deltage?" "Lærte du noget nyt?" "Hvordan kan vi forbedre denne måde at arbejde i klassen på?"		
Tilpasning		Ressourcer
Med yngre elever kan man undlade at skrive. Samme slags time kan også afholdes med andre emner (eksempelvis "Min/vores drømmeuge", "Min/vores drømmeferie", "Min/vores perfekte skoledag")		Store stykker papir og farveblyanter eller oliekridt.

28 Aktivitet 13

Hvad hjælper mig med at lære?

Udviklet i Portugal	Alder	6-8 år
	Længde	1 time
Formål		
At finde ud af, hvordan eleverne foretrækker at arbejde, hvordan de lærer bedst, og hvad der forhindrer dem i at lære.		
Beskrivelse		
Aktiviteten involverede følgende trin: 1. Elevforskerne forberedte sammen med lærertrioerne spørgsmål, som skulle stilles i klasserne. 2. Elevforskerne udførte parvis undersøgelsen i en klasse, der ikke var deres, ved hjælp af observationer og gruppediskussioner. 3. Resultaterne blev analyseret og delt med klassen. Efter aktiviteten spørges børnene om, hvad de syntes om at arbejde på den måde, f.eks. "Hjalp det dig til at deltage?" "Lærte du noget nyt?" "Hvordan kan vi forbedre denne måde at arbejde i klassen på?"		
Tilpasning		Ressourcer
Man kan også bruge et spørgeskema til at få elevernes synspunkter		ark.

30 Aktivitet 14

Stem for læring

Udviklet i Danmark	Alder	Alle aldre
	Længde	1 time
Formål		
At få eleverne til at stemme på deres foretrukne læringsaktivitet og på, hvordan de ønsker klasseværelset organiseret.		
Beskrivelse		
Lærerne præsenterer aktiviteten med billeder, der viser klasseværelser organiseret på forskellige måder, og forskellige tilgange til børns deltagelse i læring. Hver elev har en post-it-seddel, som de placerer på et billede, de selv vælger – se fotografiet herunder. De stemmer om, hvordan de foretrækker, at klasseværelset er organiseret: borde i grupper, borde to og to, borde i en hestesko eller borde i rækker. Derefter stemmer de om, hvordan de lærer bedst: dvs. lærer taler, gruppearbejde, arbejde parvis eller workshops. Eleverne får derefter kort med udsagn i forbindelse med læring (f.eks. "Læring bør være sjovt", "Jeg lærer bedst ved praktisk arbejde", "Elever bør vælge, hvad de gerne vil lære"). Eleverne arbejder i grupper og vælger et antal kort, som de føler er vigtigst, og lægger dem i en diamantform (se billederne herunder). Øverst i diamanten skal de placere det kort, de synes er vigtigst, og nederst det, de synes er mindst vigtigt. Efter aktiviteten taler de om råd, som de ville give deres lærere. Efter aktiviteten spørges børnene om, hvad de syntes om at arbejde på den måde, f.eks. "Hjalp det dig til at deltage?" "Lærte du noget nyt?" "Hvordan kan vi forbedre denne måde at arbejde i klassen på?"		
Tilpasning		Ressourcer
Det kan være nogle andre billeder, og valgene kunne være mere udviklede, hvis eleverne er ældre. Ingen tilpasninger til yngre elever.		Post-it-sedler, billeder af klasseværelseindretning og læringsaktiviteter, plads på væg, lærere til at hjælpe.

32 Aktivitet 15

Hvad er læring?

Udviklet i England	Alder	10-11 år
	Længde	1 time
Formål		
At tænke over, hvordan læring ser ud. At finde frem til, hvordan en bestemt arbejdsmetode kan forbedres for bedre læring.		
Beskrivelse		
Bed børnene om at "fryse fast" i en bevægelse (fastfrosset dramascene) af, hvordan læring ser ud. Diskuter deres fastfrosne positur. Bed børnene om at overveje det igen – lærer vi kun på én måde? Udfordr så med "sker læring kun i stilhed?" og "sker læring kun i klasseværelset?", og diskuter hvordan deres fastfrosne positur har udviklet sig. Børnene gives derefter udsagn om læring og skal gennemføre en diamant 9-aktivitet¹, hvor de skal rangere udsagnene om læring i diagrammet: dvs. hvilke er vigtigst og hvorfor? Diskuter som klasse, og udfordr hinanden.		
Tilpasning		Ressourcer
Symboler/billeder kan føjes til diamant 9-udsagnene, så alle børnene har adgang til dem, hvis læsning er en barriere.		Diamant 9-udsagn og et diagram.

.... Eleverne skal
vælge, hvordan de
foretrækker at lære

.... Læring bør
Vær sjov

.... Det er lettere at
lære ved at gøre

.... Lærere skal vælge,
hvad eleverne lærer

... At lære skal
handle om at være
lykkelig

.... Læring bør være
seriøs

... Learning is easier
when you work with
others

... At lære er lettere,
når du arbejder med
andre

... Det er lettere at
lære ved at lytte og
skrive ting ne

34 Aktivitet 16

Origami-sommerfugl

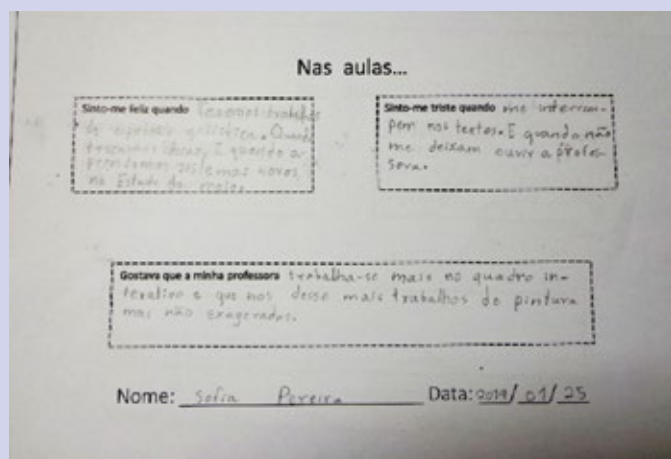
Udviklet i England	Alder	Passer til alle aldre
	Længde	1 time
Formål		
At sikre, at børnene forstår, at forskellige personer lærer forskellige kunnen på forskellige måder, og at læring kan finde sted i og uden for klasseværelset. At lade børnene stemme på deres foretrukne måder at lære på. At forstå hvordan en klasse med børn bedst kan lide at lære, og hvad de mest populære valg er.		
Beskrivelse		
Forskellige fotografier præsenteres, hvis der er elevforskere, anbefales det, at de leder aktiviteten. 1. Diskussion: Hvad så du? På hvilke billeder lærer børnene? Hvor synes du, at de lærer bedst? Diskuter parvis og derefter hele klassen. Slå fast, at man er forskellige, og at børn kan gøre ting på forskellige måder, men at de stadig lærer. Eksempelvis er børn, som bygger et tårn, og børn, som sidder i stilhed, begge eksempler på børn, der lærer, men på forskellige måder. 2. Lærere præsenterer ideen om, at voksne arbejder hårdt for at gøre opgaverne lettere for børnene at forstå ved at finde ud af, hvordan de bedst kan lide at lære. Makkersamtale: Hvordan synes du, du lærer bedst? Børnene deler deres meninger og beslutter, hvordan de synes, de lærer bedst. Fortæl dem, at vi vil afprøve, om de tanker er korrekte. 3. Elevforskere/lærere forklarer, at de gerne vil have klassen til at lave en origami-sommerfugl. De giver klasserne forskellige ressourcer og registrerer, hvilke børnene havde nemmest ved at arbejde med. Klasselærerne starter med at læse instruktionerne for børnene, og så forsøger børnene at lave sommerfuglen. Elevforskere/lærere beder derefter om feedback fra børnene om, om det var en hjælp. Derefter giver klasselærerne skriftlige kopier af instruktionerne, og børnene forsøger at lave sommerfuglen igen. Elevforskere/lærerne indsamler flere oplysninger fra klasserne om, hvorvidt de foretrak denne strategi eller ej. 4. Klasselærere giver børnene billeder af, hvad de skulle gøre for at lave sommerfuglen. Derefter demonstrerer et barn, hvordan man laver sommerfuglen. Til sidst kan børnene se et videoklip af, hvordan man laver sommerfuglen. Elevforskere/lærere bliver ved med at bevæge sig rundt i klasseværelset og spørger børnene om, hvilke strategier som hjælper dem med at arbejde godt sammen, f.eks. hvorfor besluttede du dig for at tale med personen ved siden af dig? Hvilken strategi hjalp dig med at lære bedst? Sidst i sessionen skal børnene producere en række ideer, som elevforskere/lærerne kan brug til at planlægge fremtidige aktiviteter.		
Tilpasning		Ressourcer
Børn kan gives specifikke instruktioner om at tale med hinanden eller arbejde i grupper. De kan få mulighed for at få instruktionerne gentaget og beslutte, hvem de vil sidde ved siden af, som en hjælp til at lære bedst muligt.		Papir, saks, videoklip af, hvordan man laver sommerfuglen, billeder af opgave, skriftlige instruktioner, billeder af forskellige aktiviteter.

36 Aktivitet 17

Hvad gør mig glad/trist i klasseværelset Udviklet

Udviklet i Portugal	Alder	3 til 9 år
	Længde	2 timer
Formål		
At lytte til alle elevernes meninger og finde frem til de væsentligste faktorer, der bidrager til deres velbefindende. Derudover fremmer aktiviteten elevernes interaktion med elever fra andre klasser.		
Beskrivelse		
Man udfylder hver især et spørgeskema om faktorer for velbefindende i elevernes egne klasser. Analyser af de emner, som oftest nævnes af eleverne i spørgeskemaet, indsamling af synspunkter gennem afstemning. Til sidst organiseres oplysningerne med et optællingsskema med resultaterne/stemmerne, som er samlet.		
Resultater		Ressourcer
Det lader elevforskerne socialisere bedre med elever fra de andre klasser.		Spørgeskemaer. Krukker og glaskugler.

Arbejdsark: I klassen...

Afstemning

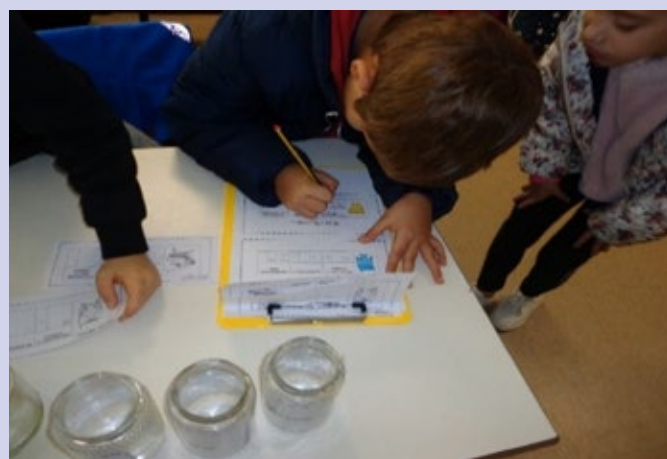
Jeg føler mig glad når.....

Records

Jeg føler mig ulykkelig når...

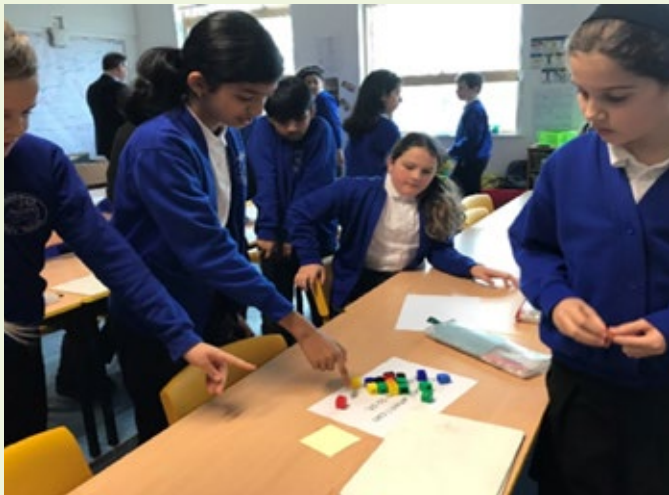
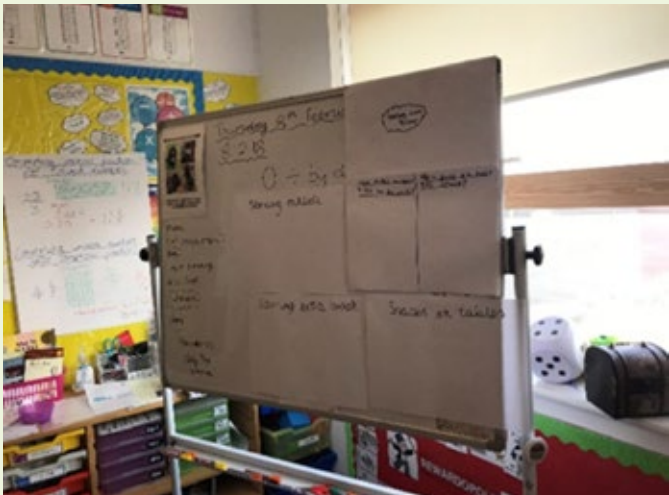

Tælle diagrammer (taldigram)

38 Aktivitet 18

Afstemning om udsagn

Udviklet i England	Alder	Den blev brugt med 7-11-årige, men ville også passe til lavere klassetrin
	Længde	1 time
Formål		
At finde ud af, hvordan børnene i klassen bedst kan lide at lære.		
Beskrivelse		
Før timen diskuterer elevforskere og overvejer en række forskellige ideer til, hvordan man kan lære, f.eks. gruppearbejde, parvist arbejde, alene, i stilhed. De skrives ned som udsagn på store stykker papir, som deles med klassekammeraterne i timen. Børnene får tid til at tale med deres venner og komme med forslag til flere ideer, som føjes til på blanke stykker papir, som derefter også kan vises frem i lokalet. Nogle af de ideer, som blev fremsat i en 5. klasse, var: "at få lov til at træffe sine egne valg", "arbejde udenfor", "have lov til at have ekstra pauser", "have lov til at have snacks på hvert bord", "have mulighed for at sidde med den sidemand, man vil". Alle børnene brugte derefter klistermærker og terninger til at stemme på deres foretrukne valgmuligheder. Hvert barn har fem terninger, som man kan bruge til at stemme, som man ønsker, f.eks. en terning til fem forskellige ideer, to på en og tre på en anden eller fem terninger på en idé, hvis de virkelig syntes særlig godt om den idé. Til sidst kan de tre ideer, som har fået flest stemmer, bruges til at planlægge en time, der vil involvere alle elever		
Tilpasning		Ressourcer
Man kan bruge fotografier af aktiviteterne for at hjælpe børnene med at forestille sig de forskellige tilgange til læring, f.eks. børn, som arbejder sammen.		Klistermærker eller terninger, store stykker papir, blyanter, nogle nedskrevne udsagn.

40 Aktivitet 19

Hvad gør os glade for at lære

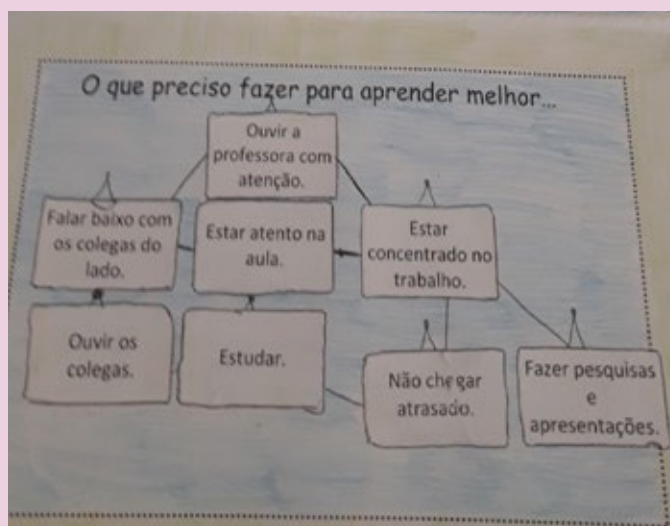
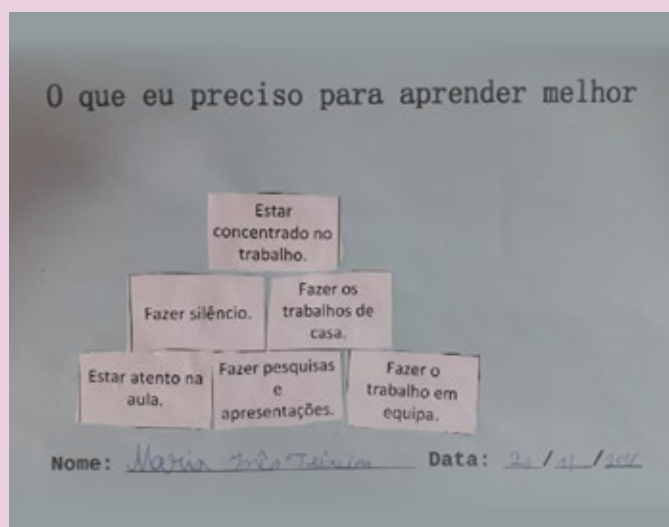
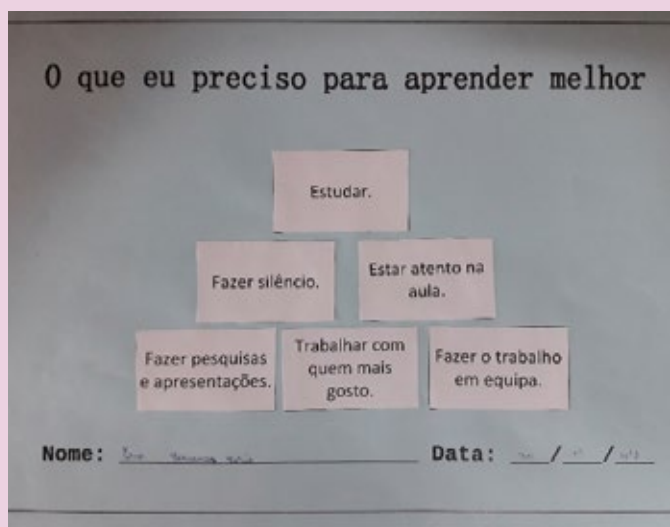
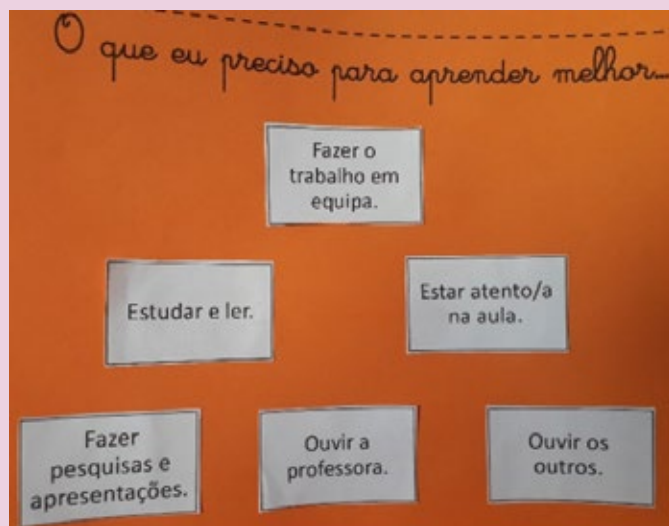
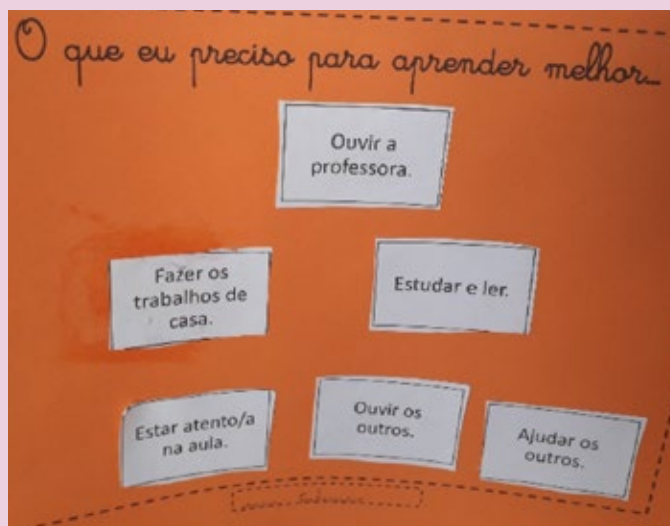
Udviklet i Portugal	Alder	5-10 år
	Længde	60 minutter
Formål		
At finde ud af, hvilke faktorer, der gør os glade for at lære. Aktiviteten opfordrer også til at reflektere over to spørgsmål: Hvorfor er der nogle elever, som ikke lærer? Hvad er den bedste måde at lære på?		
Beskrivelse		
- Brainstorming: Hvad er læring? Kan alle lide at lære? Kan alle lide at gå i skole? - Refleksion: Hvorfor er der nogle elever, som ikke lærer? Hvad er den bedste måde at lære på? - Konklusioner: Hvad skal vi undersøge i de næste timer på baggrund af vores refleksion?		
1 del	2 del	3 del
Resultater	Ressourcer	
Anvendelse af elevernes forslag i udforskningslektionen.	Tavle	

42 Aktivitet 20

Læringspyramiden

Udviklet i Portugal	Alder	7-8 år
	Længde	To sessioner på 60 minutter
Formål		
a) Refleksioner over, hvad der skal til, for at man lærer bedre. b) Diskussion med klassekammerater, om hvilke faktorer de anser som værende mest relevante for at lære bedre. c) Forbedringer af elevernes selverkendelse		
Beskrivelse		
1. Hver elev skrev en kort tekst, om hvad der hjalp ham eller hende med at lære bedre. 2. Lærerne valgte de otte faktorer, som blev nævnt oftest af eleverne. 3. Hver elev valgte fem af de otte faktorer, som blev placeret i en pyramideform, efter hvor vigtige eleven mente, de var for læringen. 4. Hvert valg fremlægges og begrundes for klassen.		
Resultater		Ressourcer
Eleverne blev bevidste, om hvilke faktorer der påvirkede deres læring mest.		Papirark

44 Aktivitet 21

Hvordan ønsker jeg, at min klasse skal være?

Udviklet i Spanien	Alder	Grundskoleundervisning (grundlæggende læse- og skriveevner er nødvendige for at bruge spørgeskemaet)
	Længde	To sessioner
Formål		
At finde ud af, hvad der gør det lettere for alle elever at lære og deltage i klassen ved at skabe en "idealklasse". Hvis der er elevforskere, anbefales det, at de deltager i aktiviteten		
Beskrivelse		
Elevforskerne (ældre elever) udfører interviews med små grupper af yngre elever, om hvad der har hjulpet dem med at lære og deltage i klassen. På den skole, hvor aktiviteten fandt sted, blev de stillet følgende spørgsmål: ✓ Nævn tre ting, der falder dig in, når du tænker på din klasse ... ✓ Hvad kan du bedst lide ved din klasse? ✓ Er der noget, du gerne vil ændre ved den måde, dine lærere underviser på? ✓ Er der noget, du gerne vil ændre ved din klasse og måden klassen fungerer på? ✓ Keder du dig i klassen? Hvorfor? ✓ Forstår du det, der bliver forklaret i klassen? ✓ Hvad hjælper dig med bedre at forstå dine læreres forklaringer? ✓ Hvornår synes du, det er svært at forstå noget? Beder du om hjælp? Hvem beder du om hjælp? ✓ Hvis du var lærer i din klasse, hvad ville du så gøre for at hjælpe eleverne med at lære mere? ✓ Hvilke materialer hjælper dig med bedre at forstå det, der bliver undervist i? ✓ Afslut følgende ufærdige sætninger: • Jeg lærer bedst, når ... • Jeg deltager mere i klassen, når ... • Jeg er mere interesseret i klassen, når ... From these interviews, the research student designed a questionnaire in which they tried to identify what "their ideal class" would look like in terms of learning, being motivated and participating. The questions in this questionnaire were as follows:		

MIT OVERBLIK OVER LÆRING

(Marker dit valg med X. Du kan markere mere end ét svar)

1. Hvor vil du helst undervises?

- Legeplads
- Have
- Bibliotek
- Klasseværelse.

2. Hvad er vigtigst for din læring?

- Stilhed
- Passende temperatur
- Lad alle sidde på deres plads
- Samarbejde (hjælpe kammerater).

3. Hvilken slags gruppe lærer du mest i?

- I en lille gruppe
- Parvis
- Stor gruppe
- Individuelt.

4. Hvilken metode lærer du bedst med?

- Med redegørelser
- Med spil
- Med bogen
- Med elektronik.

5. Hvilken slags lærer hjælper dig med at lære bedst?

- Når læreren er rar
- Når læreren er bestemt
- Når læreren følger traditionelle metoder
- Når læreren understøtter læring.

6. Hvordan vil du gerne vurderes?

- Mundtligt
- Projekter/fremstillinger
- Dagligt arbejde i klasseværelset
- Eksamener.

7. Hvis du var lærer, hvad ville du så gøre for at dine elever skal lære i klasseværelset?

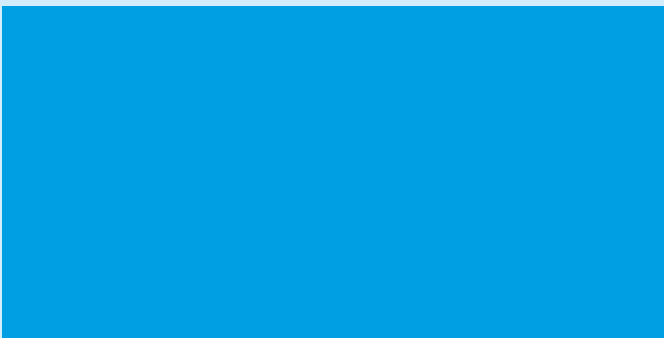
(Du kan modificere de forskellige punkter, så de passer til din skole, eller det du vil vide)

46 Aktivitet 21

Fortsett

Tilpasning	Ressourcer
Afhængigt af skolens interesser og muligheden for elevsamarbejde under indsamlingen af meninger, kan enten bruges tilgangen med interviews eller spørgeskema. Hvis der bruges interviews, er det ikke nødvendigt at tilpasse. Hvis der bruges spørgeskema, kan elevforskerne, om nødvendigt, læse spørgsmålene, mens eleverne fuldfører dem. Spørgeskemaet kan bruges i papirform eller online.	Interview: papir og blyant. Spørgeskema: spørgeskema og blyant (hvis det er på papir) eller elektronik (hvis det er online)

48 Aktivitet 22

Fredsmæglerne

Udviklet i Spanien	Alder	3-12 år
	Længde	Visse aktiviteter bygger på eksisterende principper for elevengagement. På denne skole er "fredsmæglere" repræsentanter for eleverne, som er valgt af deres klasse. Hver klasse vælger en eller to fredsmæglere for en periode på mellem en og tre måneder (børnene bestemmer længden). Herefter vælges nye fredsmæglere, så alle børnene har mulighed for at prøve rollen. Man rådfører sig ofte med dette elevråd i løbet af året. Følgende aktivitet blev skabt på denne skolepolitik.
Formål		
At undersøge hvordan elever kan være med til at træffe beslutninger på skolen og bestemme skoleregler, elever rettigheder og pligter.		
Beskrivelse		
Fredsmæglere optræder i konflikter og indsamler forslag til forbedringer fra deres klassekammerater eller fremsætter klager over situationer, som bør løses, til lærerne eller skolens inspektør. Én gang om måneden mødes alle fredsmæglerne med skoleinspektøren for at diskutere indgriben eller konflikter, som skal løses i det tidsrum, og indsamler forslag eller klager fra deres klassekammerater for at forbedre skolen. De præsenterer også aktiviteter for eleverne, foreslår ændringer, analyserer generelle problemer eller evaluerer tidligere aktiviteter, og hvordan det går med aftaler, som er indgået under tidligere møder. Fredsmæglerne informerer deres klassekammerater om, hvad der blev diskuteret på mødet. Skolelederen står for mødet, og forpligtigelser og aftaler til den følgende måned er synlig for alle klasserne.		
Tilpasning		Ressourcer
Elevrepræsentanter kan udpeges til et skoleråd, der diskuterer, hvordan undervisning og læring kan gøres mere inkluderende på skolen. En del af deres rolle vil være at registrere deres klassekammeraters synspunkter.		Dette blev brugt på den pågældende skole: Fredsmæglerkort. Refleksveste, den talende sten (eller en anden genstand). I børnehaven var det en stol med en mund og en stol med et øre, fredsmæglerdagbog, stille/vredt hjørne.

Peacemakers

50 Baggrundslæsning

Bell, L.M. og Aldridge, JM (2014). *Student Voice, Teacher Action Research and Classroom Improvement*. Rotterdam: Sense Publishers.

Ceballos, N. (2017) *Guía rápida para promover la participación en las escuelas*. [Quick guide to promoting participation in schools] Hentet fra, https://inclusionlab.unican.es/guias/GUIA_RAPIDA_NoeliaCL.pdf

ESTYN (2016). *Student participation: a best practice guide*. Hentet fra, <https://www.estyn.gov.wales/thematic-reports/student-participation-best-practice-guide>

Fielding, M. og Bragg, S. 2003. *Students as researchers: making a difference*. Cambridge: Pearson. Hentet fra https://www.academia.edu/2563878/Students_as_researchers_Making_a_difference

Fletcher, A. *Series on Meaningful Student Involvement*. Hentet fra, <https://soundout.org/series-on-meaningful-student-involvement/>

GTC (2015). *Research for Teachers. Consulting students about teaching and learning*. Hentet fra, <http://www.curee.co.uk/node/4833>

Macbeath, J., Demetriou, H., Rudduck, J., Myers, K. (2003). *Consulting Students. A Toolkit for Teachers*. Hentet fra, https://www.researchgate.net/publication/272475508_Consulting_Students_A_Toolkit_for_Teachers

Messiou, K. (2012). *Confronting marginalisation in education: A framework for promoting inclusion*. London: Routledge.

NICCY (2015). *Students Voice: Making a Difference Report*. Hentet fra <https://www.niccy.org/professionals-practitioners-policy-makers/participation/students-voices-student-participation-in-schools/students-voice-making-a-difference-report/>

Sandoval, M. (2011). *Aprendiendo de las voces de los alumnos y alumnas para construir una escuela inclusiva*. [Learning from the voices of the students to build an inclusive school Revista Iberoamericana sobre Calidad, Eficacia y Cambio en Educación, 9 (4), Hentet fra <https://revistas.uam.es/index.php/reice/article/view/4328>

Scottish Executive (2006). *Positive about student participation*. Hentet fra <https://www2.gov.scot/resource/doc/169625/0047234.pdf>

VV. AA. (2012) *Las posibilidades de la voz del alumnado para el cambio y la mejora educativa* [The Potential of the Student Voice for Change and Improvement in Education]. Revista de Educación, 359, 16-205. (Monographic Issue Coordinated by Teresa Susinos). Hentet fra <http://www.educacionyfp.gob.es/revista-de-educacion/numeros-revista-educacion/numeros-anteriores/2012/re359.html>

Welsh Government (2011). *Student Participation Good Practice Guide* file:///C:/Users/GE.5012247/Documents/ACURSO%2019%2020/Good PracticeGuide.pdf

Noter

Noter

[illegible]

With the support of the
Erasmus+ programme
of the European Union

www.reachingthehardtoreach.eu

